

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः
श्री रङ्गनाथदिव्यमणिपादुकाभ्यां नमः

श्रीकवितार्किकसिंहस्य सर्वतन्त्रस्वतन्त्रस्य
श्रीमद्वेङ्कटनाथस्य वेदान्ताचार्यस्य कृतिषु
श्रीरङ्गनाथपादुकासहस्रे

॥ बहुरत्नपद्धतिः षोडशी ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः
श्री रङ्गनाथदिव्यमणिपादुकाभ्यां नमः

॥ बहुरत्नपद्धतिः षोडशी ॥

श्रीमान् वेङ्कटनाथार्यः कवितार्किककेसरी ।
वेदान्ताचार्यवर्यो मे सन्निधत्तां सदा हृदि ॥

मुखबाहूरुपादेभ्यो वर्णान् सृष्टवतः प्रभोः ।
प्रपद्ये पादुकां रत्नैः व्यक्तवर्णव्यवस्थितिम् ॥ 16.1 ॥

मणिभिः सितरक्तपीतकृष्णैः
भवती काञ्चनपादुके ! विचित्रा ।
युगभेदविकल्पितं मुरारेः
युगपद्दर्शयतीव वर्णभेदम् ॥ 16.2 ॥

नवरत्नविचित्रिता मुरारेः
पदयोस्त्वं मणिपादुके ! विभासि ।
नवखण्डवती वसुन्धरेव
प्रणयाज्जन्मभुवं समाश्रयन्ती ॥ 16.3 ॥

सहसा विनिवेद्य सापराधान्
त्वदधीनस्वपदे मुकुन्दपादे ।
अरुणोपलसक्तमौक्तिकश्रीः
स्मयमानेव विभासि पादुके ! त्वम् ॥ 16.4 ॥

बहुरत्नसमुद्भवं मयूखं
तव मन्ये मणिपादुके ! मुरारेः ।

चरणोपगतं मयूरपिञ्छं
मकुटारोहणसाहसं प्रमार्ष्टुम् ॥ 16.5 ॥

प्रभया हरिनीलमौक्तिकानां
विकसन्त्या दिशसीव पादुके ! त्वम्।
मधुभिच्चरणारविन्दलक्ष्म्याः
स्रजमिन्दीवरपुण्डरीकबद्धाम् ॥ 16.6 ॥

तव माधवपादुके ! मणीनां
प्रभया देवि ! सितासितारुणानाम्।
वहते गिरिशस्य मौळिगङ्गा
कुमुदेन्दीवरपद्मकाननानि ॥ 16.7 ॥

पृथग्विधानां द्युतिभिर्मणीनां
त्वां पादुके ! लोहितशुक्लकृष्णाम्।
विहारहेतोरिह रङ्गभर्तुः
पादानुषक्तां प्रकृतिं प्रतीमः ॥ 16.8 ॥

तमालनीलद्युतिमिन्द्रनीलैः
मुक्तानुविद्धां मणिपादुके ! त्वाम्।
अवैमि रङ्गेश्वरकान्तिसिन्धोः
वेलामविश्रान्तगतागतार्हाम् ॥ 16.9 ॥

अवैमि रङ्गेश्वरपादुकाभ्यां
अकालकाल्यं विभवं विधातुम्।
वज्रेन्द्रनीलव्यपदेशदृश्यं
बन्दीकृतं नूनमहस्त्रियामम् ॥ 16.10 ॥

पदस्य गोप्त्री भवती मुरारेः
मणिस्पृशा मौक्तिकरत्नभासा।

अन्तर्दृशं साञ्जनया मुनीनां
अनक्ति कर्पूरशलाकयेव ॥ 16.11 ॥

मुक्तामयूखप्रकरैः सुभद्रा
कृष्णा महेन्द्रोपलरश्मिजालैः।
मान्या मुरारेर्मणिपादुके ! त्वं
विहारयुक्ता विजयं वृणोषि ॥ 16.12 ॥

विचित्रवर्णां मणिपादुके ! त्वां
छन्दोमयीं सामनिबद्धगीतिम्।
मुनीन्द्रजुष्टां द्विपदां मुरारेः
प्रत्यायिकां काञ्चिदृचं प्रतीमः ॥ 16.13 ॥

प्रसेदुषी गोत्रभिदः प्रणामैः
पुष्णासि रङ्गेश्वरपादुके ! त्वम्।
मणिप्रभासंवलनापदेशात्
प्रायस्तदर्हाणि शरासनानि ॥ 16.14 ॥

शोणाश्मनां तव हरिन्मणिरश्मिभिन्नं
बालातपं बलिविमर्दनपादरक्षे !।
श्यामीकृतं शुकशकुन्तगणप्रवेशात्
शङ्के सतां किमपि शालिवनं विपक्वम् ॥ 16.15 ॥

सम्भिद्यमानमणिविट्टममौक्तिकश्रीः
सैरन्धिकेव भवती मणिपादरक्षे !।
प्रस्तौति रङ्गनृपतेश्वरणारविन्दे
कस्तूरिकाघुसृणचन्दनपङ्कचर्चाम् ॥ 16.16 ॥

आतन्वतीमसुरमर्दनपादरक्षे !
शुद्धान्तपक्ष्मळदृशां मदनेन्द्रजालम्।

वैहारिकीं विविधरत्नमयूखलक्ष्यात्
मन्ये समुद्रहसि मोहनपिञ्छिकां त्वम् ॥ 16.17 ॥

रत्नैर्व्यवस्थितसितासितशोणवर्णैः
आलोकवद्भिरजहच्छ्रुतिसन्निकर्षैः।
द्रष्टुं मुकुन्दचरणावनिमेषदृश्यौ
सन्दृश्यसे जननि ! सम्भृतनेत्रपङ्क्तिः ॥ 16.18 ॥

गारुत्मतान्तरितमौक्तिकपङ्क्तिलक्ष्यात्
दूर्वामधूकरचितं दुरितोपशान्त्यै।
मातः ! स्वयं वहसि मुग्धधियां प्रजानां
मङ्गल्यमाल्यमिव माधवपादुके ! त्वम् ॥ 16.19 ॥

रङ्गाधिराजपदरक्षिणि ! राजते ते
वज्रोपसङ्घटितमौक्तिकविद्रुमश्रीः।
सक्ता चिरं मनसि संयमिनां निवासात्
सूर्येन्दुवह्निमयमण्डलवासनेव ॥ 16.20 ॥

आसक्तवासवशिलाशकलास्त्वदीयाः
पद्मासहायपदरक्षिणि ! पद्मरागाः।
प्रत्यक्षयन्ति कमपि भ्रमराभिलीनं
पादारविन्दमकरन्दरसप्रवाहम् ॥ 16.21 ॥

अन्तःपुराणि समयेष्वभिगन्तुमेका
रङ्गेशितुर्ज्ञपयसीव पदावनि ! त्वम्।
मुक्तांशुजालमिळनाद्रुचिरैः प्रवाळैः
बिम्बाधरं स्मितविशेषयुतं प्रियाणाम् ॥ 16.22 ॥

रङ्गेश्वरस्य मृगयोश्चरणावसक्तां
रक्षः कपीन्द्रमकुटेषु निवेशयोग्याम्।

मन्ये पदावनि ! निबद्धविचित्ररत्नां
मायामृगस्य रचितामिव चर्मणा त्वाम् ॥ 16.23 ॥

बध्नासि रङ्गपतिविभ्रमपादुके ! त्वं
मायाकिरातमकुटे नवबर्हमालाम् ।
आकृष्टवासवधनुश्शकलैर्मणीनाम्
अन्योन्यसङ्घटितकर्बुरितैर्मयूखैः ॥ 16.24 ॥

अन्योन्यबन्धुरहरिन्मणिपद्मरागा
रङ्गेश्वरस्य चरणावनि ! राजसे त्वम् ।
आत्मोपमानविभवाच्चरितार्थयन्ती
शैलात्मजागिरिशयोरिव मूर्तिमेकाम् ॥ 16.25 ॥

तापत्रयप्रशमनाय समाश्रितानां
सन्दर्शितारुणसितासितरत्नपङ्क्तिः ।
पुष्पासि रङ्गनृपतेर्मणिपादुके ! त्वं
प्रायः सरोजकुमुदोत्पलकाननानि ॥ 16.26 ॥

देहद्युतिं प्रकटयन्ति महेन्द्रनीलाः
शौरेः पदाम्बुजरुचिं तव पद्मरागाः ।
अन्योन्यलब्धपरभागतया त्वमीषाम्
आभाति कान्तिरपरा मणिपादरक्षे ! ॥ 16.27 ॥

आकीर्णमौक्तिकहरिन्मणिपद्मरागाम्
अम्भोजलोचनपदावनि ! भावये त्वाम् ।
तत्पादविश्रमजुषां श्रुतिसुन्दरीणां
वर्णोपधानमिव मौलिनिवेशयोग्यम् ॥ 16.28 ॥

आसन्नवासवशिलारुचिरास्त्वदीयाः
पद्मेक्षणस्य पदरक्षिणि ! पद्मरागाः ।

सम्भावयन्ति समये क्वचिदुष्णभानोः

सद्यः प्रसूतयमुनासुभगामवस्थाम् ॥ 16.29 ॥

मुक्तेन्द्रनीलमणिभिर्विहिते भवत्याः

पङ्क्ती दृढे परमपूरुषपादरक्षे !।

मन्ये समाश्रितजनस्य तवानुभावात्

उन्मोचिते सुकृतदुष्कृतशृङ्खले द्वे ॥ 16.30 ॥

उद्रीर्णगाढतमसो हरिनीलभङ्गाः

ताराविशेषरुचिराणि च मौक्तिकानि ।

त्वत्सङ्गमात् सरसिजेक्षणपादरक्षे !

संयोजयन्ति निशया भवमौलिचन्द्रम् ॥ 16.31 ॥

विष्णोः पदेन घटिता मणिपादुके ! त्वं

व्यक्तेन्द्रनीलरुचिरुज्ज्वलमौक्तिकश्रीः ।

कालेषु दीव्यसि मरुद्भिरुदीर्यमाणा

कादम्बिनीव परितः स्फुटवारिबिन्दुः ॥ 16.32 ॥

भासा स्वया भगवतो मणिपादरक्षे !

मुक्ताञ्जिता मरकतोपलपद्धतिस्ते ।

नित्यावगाहनसहं सकलस्य जन्तोः

गङ्गान्वितं जनयतीव समुद्रमन्यम् ॥ 16.33 ॥

सूर्यात्मजा हरिशिलामणिपङ्क्तिलक्ष्यात्

त्वां नित्यमाश्रितवती मणिपादरक्षे !।

आदौ जनार्दनपदे क्षणमात्रलग्नम्

आसन्नमौक्तिकरुचा हसतीव गङ्गाम् ॥ 16.34 ॥

पर्यन्तसङ्घटितभासुरपद्मरागाः

पद्मोदरभ्रमरकान्तिमुषस्त्वदीयाः ।

त्वत्संश्रयेण चरणावनि ! शक्रनीलाः
पीताम्बरेण पुरुषेण तुलां लभन्ते ॥ 16.35 ॥

शङ्के पदावनि ! सदा परिचिन्वती त्वं
रङ्गेशितुश्चरणपङ्कजसौकुमार्यम् ।
अग्रे महोभिररुणोपलमौक्तिकानां
प्राज्यां विनिक्षिपसि पल्लवपुष्पपङ्क्तिम् ॥ 16.36 ॥

निर्गच्छता चरणरक्षिणि ! नीयमाना
रङ्गेश्वरेण भवती रणदीक्षितेन ।
सूते सुरारिसुभटीनयनाम्बुजानां
ज्यौत्स्नीं निशामिव सितासितरत्नभासा ॥ 16.37 ॥

मरकतहरिताङ्गी मेदुरा पद्मरागैः
अभिनवजलबिन्दुव्यक्तमुक्ताफलश्रीः ।
कलयसि पदरक्षे ! कृष्णमेघप्रचारात्
कनकसरिदनूपे शाद्वलं सेन्द्रगोपम् ॥ 16.38 ॥

विरचितसुरसिन्धोर्विष्णुपादारविन्दात्
समधिकमनुभावं पादुके ! दर्शयन्ती ।
वलभिदुपलमुक्तापद्मरागप्रकाशैः
परिणमयसि नूनं प्राप्तशोणं प्रयागम् ॥ 16.39 ॥

विविधमणिमयूखैर्व्यक्तपक्षां विचित्रैः
जलनिधिदुहितुस्त्वां वेद्मि लीलाचकोरीम् ।
अनिशमविकलानां पादुके ! रङ्गभर्तुः
चरणनखमणीनां चन्द्रिकामापिबन्तीम् ॥ 16.40 ॥

चरणकमलसेवासङ्गिनां रङ्गभर्तुः
विनयगरिमभाजां वर्जितैरातपत्रैः ।

पुनरपि पदरक्षे ! पुष्यसि त्वं सुराणां
बहुविधमणिकान्त्या बर्हिपिञ्छातपत्रम् ॥ 16.41 ॥

मरकतरुचिपत्रा मौक्तिकस्मेरपुष्पा
स्फुटकिसलयशोभा भासुरैः पद्मरागैः।
फलमखिलमुदारा रङ्गनाथस्य पादे
कलयति भवती नः कल्पवल्लीव काचित् ॥ 16.42 ॥

बहुमणिरुचिराङ्गीं रङ्गनाथस्य पादात्
निजशिरसि गिरीशो निक्षिपन् पादुके ! त्वाम्।
स्मरति लळितमन्तर्लाळनीयं भवान्याः
तरळघनकलापं षण्मुखस्यौपवाह्यम् ॥ 16.43 ॥

विविधमणिसमुत्थैर्व्यक्तमापादयन्तीं
दिवसरजनिसन्ध्यायौगपद्यं मयूखैः।
उपनिषदुपगीतां पादुके ! रङ्गिणस्त्वाम्
अघटितघटनार्हा शक्तिमालोचयामः ॥ 16.44 ॥

सकलमिदमवन्ध्ये शासने स्थापयन्ती
मुरमथनपदस्था मौक्तिकादिप्रकारा।
प्रकटयसि विशुद्धश्यामरक्तादिरूपान्
फलपरिणतिभेदान् प्राणिनां पादुके ! त्वम् ॥ 16.45 ॥

प्रदिशति मुदमक्षणोः पादुके ! देहभाजां
शतमखमणिपङ्क्तिः शार्ङ्गिणस्तुल्यवर्णा।
परिसरनिहितैस्ते पद्मरागप्रदीपैः
घनतरपरिणद्धा कज्जळश्यामिकेव ॥ 16.46 ॥

कलयाऽपि हानिरहितेषु सदा
तव मौक्तिकेषु परितः प्रथते।

उपरज्यमानहरिणाङ्गतुला
हरिपादुके ! हरिशिलामहसा ॥ 16.47 ॥

मरकतपत्रळा रुचिरविद्रुमपल्लविता
पृथुतरमौक्तिकस्तबकिता निगमैः सुरभिः।
उपवनदेवतेव चरणावनि ! रङ्गपतेः
अभिलषतो विहारमभिगम्य पदं स्पृशसि ॥ 16.48 ॥

सदोत्तुङ्गे रङ्गक्षितिरमणपादप्रणयिनि !
त्वदालोके तत्तन्मणिकिरणसम्भेदकलुषे।
प्रतिस्रोतोवृत्त्या प्रथितरुचिभेदं न सहते
नवाम्भस्स्वाच्छन्द्यं नमदमरकोटीरमकरः ॥ 16.49 ॥

जनयसि पदावनि ! त्वं मुक्ताशोणमणिशक्रनीलरुचा।
नखरुचिसन्ततिरुचिरां नन्दकनिस्त्रिंशसम्पदं शौरेः ॥ 16.50 ॥

॥ इति श्रीकवितार्किकसिंहस्य सर्वतन्त्रस्वतन्त्रस्य
श्रीमद्वेङ्कटनाथस्य वेदान्ताचार्यस्य कृतिषु
श्रीरङ्गनाथपादुकासहस्रे बहुरत्नपद्धतिः षोडशी ॥
कवितार्किकसिंहाय कल्याणगुणशालिने।
श्रीमते वेङ्कटेशाय वेदान्तगुरवे नमः ॥